

Brocki, Zygmunt

"O nazwach Płock i Pełtew", Eugeniusz Mośko, "Język Polski", t. XLVIII, 1968 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 3, 473

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przyrównania niezrozumiałego z upływem czasu nazwiska *Powęski* (jego podstawa bowiem była już niejasna) do dobrze zrozumiałego dawnym Po-

lakom wyrazu pospolitego *pawęza*, oznaczającego tarczę.

Z. Brocki

Eugeniusz Mośko, *O nazwach Płock i Pelteu*. „Język Polski” t. XLVIII (1968), s. 216—225.

Wymienione w tytule artykułu E. Mośki nazwy niemal powszechnie uchodzą w nauce za zapożyczenia z języka germańskiego, „co od dawna — jak pisze autor — powinno budzić zdziwienie”. Poglądu takiego nie formułuje prof. J. Otrębski: z jego pracy o nazwie mazowieckiego miasta *Pultusk* (zamieszczony w: „Opuscula C. Tymienieki septagenario dedicata”, Poznań 1959) można wywnioskować, że przyjmuje on jedynie, iż słowiańskie nazwy: *Pultusk* (od nazwy rzecznej *Pelteu*), *Plock*, *Połock* itp., zawierające pierwiastek *pelt-*, są prapokrewne z niemiecką nazwą rzeczną *Fulda*, *Folda*, w której tkwi pierwiastek *poht-*. Pierwszym uczonym, który zakwestionował germańskość nazwy *Pelteu*, jest

prof. M. Rudnicki (1951 r.): zestawia ją z takimi nazwami, jak *Go-pło*. E. Mośko w obecnie referowanym artykule właśnie rdzeń *pło-* widzi w nazwie *Plock*. Rdzeń ten występuje w rzeczownikach związanych z żywiołem wodnym, np. wyraz *płonia* znaczy przestrzeń wodną nie zamarzającą (tu się autor powołuje na artykuł Z. Brockiego pt. „O kilku wyrazach, których podstawą jest *pło-*”, „Poradnik Językowy”, 1965). *Plock* leży nad Wisłą, która w tym miejscu szeroko toczy swe wody przez równiny Mazowsza, stąd więc nazwa oparta na tym pierwiastku nie dziwi.

Z. Brocki

Witold Taszycki, *Nazwa miejscowa Żerań*, „Poradnik Językowy” (1968), s. 117—119.

Są w Polsce trzy miejscowości o nazwie *Żerań*, wszystkie na Mazowszu. Dwie z nich, wsie: *Żerań Duży* i *Żerań Mały*, leżą w powiecie ostrołęckim, trzeci to osada w obrębie Warszawy. Jeszcze w XVI w. nazwa tych miejscowości brzmiała *Żyran*. Objasnieniem *Żerani* ostrołęckich zajął się w 1957 r. K. Zierhoffer w książce pt. Nazwy miejscowe północnego Mazowsza. Mianowicie objasnił tę nazwę jako pochodzącą od zrekonstruowanej przez niego nazwy osobowej *Żyran*, która mogła być zdrobniałą czy pieszczotliwą formą staropolskich imion dwuczłonowych, takich jak *Żyrostaw*,

Domazyr, *Sobieży* itp. W cytowanym wyżej artykule prof. W. Taszycki dodaje do tego, że przytoczone imiona oparte są na staropolskim wyrazie *ży*, znaczącym: pokarm, strawa (dziś *żer*). A więc imiona te oznaczały zapobiegliwego gospodarza, który dba o żywność dla swoich.

Prof. Taszycki pisze dalej, że w strukturze słowotwórczej nazwy osobowej *Żyran* nie ma nic osobliwego: jest to twór z przyrostkiem *-an*, taki sam jak imiona: *Ciechan*, *Niegan*, *Wojan* itd., od *Ciechoślaw*, *Niegostaw*, *Wojciech*. Urobiona od nazwy osobowej *Żyran* nazwa miejscowa *Żyran*, dziś